

13 e Trefaldighet – Ett missbrukat talesätt

Av Helene Egnell

De flesta predikanter är säkert medvetna om att ”öga för öga, tand för tand” inte är ett uttryck för hämndbegär, utan ett sätt att hejda våldsspiralen: den som blivit utsatt för brott ska kompenseras med värdet av det förlorade i god ordning. I judisk juridisk praxis föreskrevs också att kroppslig skada skulle ersättas ekonomiskt, inte genom fysiska hämndaktioner.

Men eftersom man alltför ofta hör talesättet användas som en bild för hämndbegär i största allmänhet eller implicit för att framställa judendomen som en antites till kristendomen finns kanske anledning att tala tydligt om detta i dagens predikan.

Bergspredikan är uppbyggd enligt schemat ”ni har hört att det blev sagt... Men jag säger er”. Ska vi uppfatta detta som antiteser, eller som en intensifiering, en skärpning av det den judiska traditionen säger? *The Jewish Annotated New Testament* hävdar det senare. Jesus står här, menar författarna, i den judiska traditionen av att ”sätta ett staket runt Torah”. Jesus använder sig av en retorisk figur för att framhålla Lagens innersta mening och tillämpa den i sin tid.

I den fortsatta utläggningen av budet om att visa återhållsamhet i svaret på ett angrepp anknyter han till sådant som kunde drabba ett underkuvat folk i det romerska imperiet, där intressant nog även den romerska lagen föreskrev vissa regler för hur hårt man fick gå fram. En soldat fick slå en civil person med baksidan av högerhanden – genom att hålla fram den andra kinden blir fortsatt misshandel omöjlig. Eftersom de flesta människor bara ägde två klädesplagg innebar att ge bort mantel att man skulle klä av sig naken, och på så sätt tydliggöra det orättfärdiga i kravet. Soldaten kunde tvinga en civilist att bära hans utrustning en mil, att erbjuda sig att gå två är en form av fredligt motstånd: ”jag gör det för att jag vill och inte för att du säger åt mig”.

”Älska din nästa men hata din fiende” är inget citat som återfinns i den Hebreiska Bibeln. Ordspråksboken 25:21 uppmanar tvärtom till att ge fienden bröd och vatten då han hungrar och törstar. I Tredje Mosebok 19:18 läser vi ”Du skall inte ta hämnd och inte hysa vrede mot någon i ditt folk, utan du ska älska din nästa som dig själv.”

Uppmaningen att vara fullkomliga ekar av Tredje Mosebokens ”Ni ska vara heliga, ty jag, Herren, er Gud, är helig” (19:2) och Femte Mosebokens ”Du ska vara fläckfri inför Herren, din Gud” (18:13). Det senare citatet riktar sig till prästerna, Levis stam – kanske kan man tolka Jesu ord som att det som gäller prästerna i överförd betydelse ska gälla alla? Ännu en möjlig referens är 1 Mosebok 6:9 där det står om Noa att han var ”en oförvitlig och rättfärdig man [som] levde i gemenskap med Gud” – är det Gudsgemenskapen som är essensen i begreppet fullkomlig (*teleios*)? Ordet används utöver Matt 5:48 endast i Matt 19:21 där det kopplas till att ge bort alla ägodelar – att vara beredd att ge allt i ett helhjärtat engagemang, och Jakobs brev 1:4, där det förefaller vara kopplat till mognad och vishet, samt 3:2 som säger att den som inte felar i sitt tal är fullkomlig – men samtidigt konstaterar att alla felar.

Denna söndag kan det alltså vara viktigt att vara tydlig med att budet om nästankärlek härstammar ur den Hebreiska Bibeln och var, är och förblir en grundsten i judendomen. Jesus säger alltså ingenting som går emot den tradition han växt upp i, utan han tolkar den för sin tid på ett sätt som gör att den blir relevant också för oss.